

MUSEO ETNOLÓGICO DE NONASPE / MUSEU ETNOLÒGIC DE NONASP

"Lo museu parla"

El patrimonio cultural lingüístico aragonés en el Bajo Aragón-Caspe. Memoria oral, año 2016

El patrimoni cultural lingüístic aragonés en el Baix Aragó-Casp. Memòria oral, any 2016

Organiza: Amics de Nonasp

Colabora: Gobierno de Aragón e Institut Ramon Muntaner

ENTREVISTA A PERE TENA CAMPANALES (Ferroviari)

DATA I LLOC DE NAIXEMENT: 19/03/1927 El Catllar (Tarragona)

DATA I LLOC DE L'ENTREVISTA: 10/08/2015, carrer Tiro la Bola a Nonasp

ENTREVISTADORES: Anna Solé Llop i Estela Rius Ferrer

DURADA TOTAL: 51:11

SUPORT: VÍDEO

FORMAT: MTS

RESUM: Pedro Tena Campanales ens parla de com va esdevenir cap de la Renfe, ofici que ja exercia el seu pare. De com va fer la carrera de Jefe de Tren durant la mili. Oficis que havia fent abans: constructor de ponts del ferrocarril i miner. També del paper que va tenir l'estació de tren de Nonasp durant la Guerra Civil. Anècdotes familiars. Fundació de l'Associació de Jubilats. Ens ensenya documentació i material que conserva de Renfe.

P. Com es diu vostè?

R. Pedro Tena Campanales

P. I va naixer aquí a Nonasp?

R. No. vaig naixer a El Catllar, província de Tarragona. I allí lo meu pare estava de guardagulles

P. I quin any vau naixer?

R. L'any 1927. Lo dia 19 de març de 1927. Lo meu pare va començar fent de moço a Barcelona.

I después va ingressar al ferrocarril a Gelida i d'allí el van portar a El Catllar i allí vaig naixer jo.

P. I son pare era d'aquí de Nonasp?

R. Sí i la mare també.

P. I com se deia son pare?

R. Mariano Tena Ferrer

P. I s'acorda quin va naixer son pare?

R. Ho tinc per aquí.

P. I sa mare, com se deia sa mare?

R. la mare Josefina Campanales Llop

P. I així diu que va naixer a El Catllar

R. Sí. Allí hi havia estació. Ara està l'estació del AVE. Era una estació com la que tenim a Nonasp.

P. Quina línia era la de El Catllar?

R. La de Madrid a Barcelona per Roda de Barà. Perquè es podia anar per Tarragona i per Roda de Barà (...)

P. I després de El Catllar..

R. Després de El Catllar ens van traslladar a Les Borges del Camp i allí hi vam estar tres anys. I quan tenia 6 anys, van venir cap a Nonaspe. Que va quedar una vacant a les cases de l'estació i hasta que vaig marxar a la mili. El pare estava aquí de guardaagulles.

P. Sempre va ser guardaagulles son pare?

R. Si, sempre. I després mon germà va ingressar de factor. Jo vaig ingressar també, primer de mosso i vaig arribar a ser Jefe de Tren. I Miquel, lo noi (el seu fill) també va ingressar de factor i quan li va passar això treballava a l'estació de Casp.

P. I son pare quan va vindre al poble ja s'hi va quedar?

R. Si, si. I vam vindre a viure a esta casa que ja era nostra.

P. I vostè quants anys tenia quan va entrar a la Renfe?

R. Pos mira, vaig entrar l'1 d'abril de 1947. Hasta els 14 anys vaig anar a estudi. Del 14 al 16 vaig estar en l'oncle Pablo. Hi anava a la tarde en ell. Son pare de Santiago i de Miguel. Saps qui et vull dir?

P. No. Com se diuen d'apellit?

R. Santiago, que tenen carnisseria, Angelines. La tia Amalia era germana de l'oncle i vaig estar allí. I després vaig estar treballant als ponts dos anys i mentre treballava els ponts estudiava l'asunto dels ferrocarrils per l'Acadèmia Calderon de Madrid, Calderón de la Barca, per correspondència. I després vaig anar a Saragossa, me van fer un examen i me van aprovar. (...)

P. (Ens mostra una documentació del seu historial a la mili) Que els ferrocarrils estaven controlats pels militars?

R. Si, estaven controlats pels militars, després. Mos fèiem firmar 4 anys.

P. En ves de fer la mili, treballàveu pel ferrocarril.

R. Sí. Fèiem la mili i treballàvem. Al tres mesos juràvem bandera, primer mos feien de mosso d'estació, d'enganxador, de guardaagulles, de mosso de tren, de guarda-frenos i de jefe de tren. I vaig estar un any a Barcelona, l'any 1947. Lo 48 a Reus. Lo 49 i 51 a Tarragona, allí em vaig llicenciar i em van enviar a Móra La Nova, l'any 1951. L'any 1952 mos vam casar i vam estar a Móra hasta el 69. Allí va nèixer Miguel i Antonio, los dos nois. I després d'allí me van enviar a Pamplona que em vas ascendir a Jefe de Tren.

P. Quan estàveu a Móra quin càrrec teníeu?

R. (...) Allí vaig fer de tot. De mosso de tren, de guarda-frenos i de Jefe de Tren.

P. I en què consistia fer de mosso?

R. Pos que anàvem ... perquè els tren, després, no tenien freno automàtic, i cada quatre o cinc vagons anàvem un guarda-frenos i quan arribàvem a una costa, el tren feia "pi pi pi pi" i havíem d'apretar el freno i quan havia baixat la costa, era del reglament del ferrocarril això, després feia una pitada llarga "piiiiiii" per a que afluixéssim. I després va anar evolucionant i quan me vaig retirar després (?) en expressos, ràpids, talgos, sol en trens d'estos.

P. I després de mosso diu que va fer d'enganxador?

R. Sí, sí, però de militar tot. Està per aquí ...

P. I que vol dir d'enganxador?

R. Quan feien les maniobres, per deixar un vagó o per agarrar, havies de desenganxar. D'un vagó a l'altre.

P. I els trens anàvem en carbó?

R. Primer en carbó i després en fuel, després en gasoil i ara elèctrics.

P. Jo m'acordo que a Móra fèiem canvi de tren perquè...

R. Estava electrificat sol hasta Móra i después ja ho van electrificar tot. (mirant documents)
Això és quan me van enviar de Pamplona a Saragossa. Això quan em van fer Jefe de Tren i me van enviar a Pamplona

P. I Jefe de Tren vol dir conductor de tren o...?

R. No. Lo Jefe de Tren teníem la missió de saber los vagons que portava lo tren i els mossos de tren que es necessitava per frenar. I después controlar als maquinistes lo temps que invertien d'una estació a l'altra. 3 minutus, saps? I això ho havíem d'anotar. Portàvem uns papers i havíem d'apuntar com ara d'aquí a Favara, si li costava 10 minuts o un quart. I si estava a 10 i en tardàvem 15 havien de ficar que havíem perdut 5 minuts de retràs.

P. Tot això a Móra, después de Móra ja aneu a Pamplona.

R. De Móra a Pamplona. I de Pamplona a Saragossa.

P. A Pamplona quants anys hi va estar?

R. A Saragossa me vaig jubilar l'any 1986. A Pamplona hi vaig estar dos anys justos. Hi vaig anar al febrer de 1969 i después me van enviar a Saragossa a l'any 1971.

P. I a Pamplona quina feina fèieu?

R. A Pamplona Jefe de Tren i aquella farola que tinc a l'escalera pujant. Al vagó de mercancies no portaven llum i allò ho posàvem a un puesto i enganxat allí era per escriure allí al tren.

P. Perquè clar ereu Jefe de Tren però de tot tipus, de passatgers...

R. Primer vaig ser de mercancies i això i quan em vaig jubilar ja anava en altres, com lo correu, lo ràpid, que l'express i en lo Talgo.

P. I a Saragossa també fau fer de Jefe de Tren?

R. Sí, sempre de Jefe de Tren. A Saragossa estàvem molt personal i a Barcelona n'he faltava. I em van enviar destacat, que dèiem, cobrant un sou i mig, me van enviar a Barcelona. I a Barcelona anàvem per tota Espanya. Un Talgo que anava per València, Cuenca i Madrid. I anàvem en un electrotren a Bilbao. Un altre a Irún, per tot. I on anàvem més era a Portbou i Cerbere, per la frontera.

P. i eren de mercaderies?

R. No, no. Tot de passatgers .

P. I a Barcelona va estar molt temps?

R. Quasi cinc anys i quan va començar a treballar Antonio, mos vam comprar el pis a Saragossa, guanyàvem poc però tenien tota la faena que volíem i anàvem a casa a Saragossa cada 15 dies, mos donaven dos dies. Cobraven un sueldo i mig per molts eixides. Después també vaig estar 5 mesos de factor a la Sagrera de Barcelona.

P. I s'acorde quin any va anar a Barcelona?

R. Si a Saragossa vaig anar lo 1091 a Barcelona lo any 1972.

P. O sigui que a Saragossa va estar poquet, enseguida el van enviar a Barcelona

R. Si, però la residència la tenia a Saragossa.

P. I la seua família vivia a Saragossa?

R. Sí si la dóna i els xiquets vivien a Saragossa

P. No van vindre a Barcelona?

R. Baixavem algun fin de semana.

P. I a Barcelona vostè on vivia, si la casa la tenia a Saragossa?

R. A l'estació de França teníem allí llits, cuina i de tot. Mentres vam fer la mili a l'estació de França tenien a dalt l'escola i mos feien... un tenient mos feia de professor, però era tot de l'asunto del ferrocarril, això quan estava de militar, hasta que vam jurar bandera. I al jurar bandera ja em van enviar a Reus.

P. (...)

R. Aquí està...

P. Ingreso el 1 d'abril de 1947, enganxador el 1 de juliol 1947, después mozo de estación al novembre de 1947, mozo de tren el març del 48; guardafrenos, distribuïdor el març del 1949 i Jefe de Tren al 50. Això eren les feines que havia de fer per veure com funcionava tot.

R. Si

P. (...) I los trens, los vagons i això devien ser de fusta

R. Al principi sí, anàvem en unes garites i hi havia una porteta mitja sol per quan demanaven de frenar i afluixar. I quan arribàvem a una estació si havies de fer maniobres, i després se transportava tot quasi per ferrocarril i havíem de carregar i descarregar els vagons. Vaig començar a fer de tot i quan me vaig jubilar, que tenia 59 anys.

P. Molt jove. No?

R. Sí. Hi podia estar hasta el 65

R. Perquè ja em sobrar de tot, perquè vaig treballar dos anys als ponts. Cinc a la mina, perquè si no m'avisen de la Renfe me lliuraré de minero i quan portava cinc mesos treballant a la mina ja em van avisar.

P. I als ponts col dir construint los ponts?

R. Sí, eren quan los ponts eren de ferro i després los van fer d'hormigó. Treballava molta gent d'aquí de Nonasp, a més a més de fora.

P. Los ponts del ferrocarril, no?

R. Sí, lo del sol de l'horta, del l'entenc i la munfalla aquí. I la vall de Batea que també tenia un pont.

P. Anant cap a Faió, diguéssim

R. Això, anant cap a Faió que és lo de la vall de Batea.

P. A la mina, que anava a Mequinença?

R. No, a la vora d'Almatret, a la mina de l'escolà que feia de vagoner. Mon germà era Factor i per lliuràs portava la bàscula i la oficina de la mina esta. I mon germà me va dir "mira si no t'avisen vine que te lliuraràs de minero" I a quan portava 4 o 5 mesos me van avisar. Jo havia anat a Saragossa un mes antes a fer l'examen. Allí a la Avenida de Navarra que estava el cuartel del ferrocarril i com ja havia estudiat molt per l'Acadèmia de Madrid, me van aprovar en seguida.

P. I quants germans sou?

R. Dos. Lo pare va ser guardaagulles, mon germà factor, que ençà viu, està a Riba-roja.

P. Com se diu son

R. José Tena Campanales. I després Miquel va entrar de militar i va estar a Valladolid i a Saragossa i quan lo van llicencià lo van enviar a Portbou i després de Portbou va vindre a Casp i va ser quan lo van operar que va quedar així, que treballava a la Renfe

P. I sons iaies com se diuen?

R. Ho tinc per aquí a un puesto (...)

P. Prquè són pare treballava al ferrocarril, però els seus iaies hi van treballar?

R. Mon pare estava de mosso a Barcelona, que era la línia de Madrid, Saragossa, Alicante. No era Renfe. La Renfe va ser a partir de l'any 45.

P. Perquè antes cada una anava...

R. Estava la línia del Nord, esta de MZA (Madrid, Saragossa, Alicante), la d'Aragó. Tot eren línies i després quan va acabar la guerra Franco ho va unificar tot i va fer Rend Nacional de los Ferrocarriles Españoles.

P. Dic son pare hi va treballar als ferrocarril, però son iaio hi va treballar?

R. No, los iaies eren pagesos d'aquí

P. I com se deien?

R. Per la part del pare, Miquel Tena i la iaia Tomasa Ferrer. I de la part de la mare Josefina Campanales Llop i el iaio era de Favara i es deia Ronaldo Campanales. A Móra me van fer vocal per si un cas hi havia un bombardeig (llegeix això) conforme s'havia d'actuar

P. (...) Alfredo (?) Blanco, Fogonero. Fogonero que era?

R. Lo fogonero era el que tirava carbó a la màquina, era vocal igual que jo.

P. Estos anys que diu que al 47 estava a Barcelona, Però aquí después de la Guerra va haver els maquis...

R. Si, estàvem a l'estació. Vivíem a les cases. Perquè hasta que vaig anar a la mili, ja el pare traslladat aquí sempre vam viure a les cases de l'estació, hasta que es van jubilar.

P. Aquelles que són així allargades que són plantes baixes?

R. Sí, si. A la primera hi vivia lo factor, la segunda naltres i a la tercera hi vivia l'oncle Agustín de Móra que dient i a l'altre uns que es deien Moniente i a l'estació hi vivia el Jefe.

P. I vostè ho va viure tot això, quina edat tenia quan posaven bombes per aquí i això?

R. Pos mira, quan va estallar la guerra tenia 9 anys i quan se va acabar, que va durar dos anys, pos 11. I quan vaig eixir d'estudi, ja t'ho he dit, vaig estar en l'oncle Pablo dos allí i despues vaig enganxar als ponts, i dels ponts a la mina i de la mina aquí.

P. Així que quan la guerra vostè estava aquí al poble?

R. Sí. Quan van tirar les bombes allà a la via, enfrente de casa, van caure dos bombes i la metralla mos va xafar tots los vidres. Lo pare estava a l'estació de servici. Ma mare mos va clavar davall lo llit a mi i a mon germà. Después ja va vindre lo pare i mos van traure i mos van ficar tota la nit a un bancal d'alfals amagats allí.

P. Però això va ser durant la guerra. I qui era el Jefe d'Estació aquí al poble durant la guerra?

R. Quan la guerra estava un tal Herrero i después van portar un que li deien Malaguer que era Jefe de Reus i el van portar castigat aquí.

P. Perquè el van castigar?

R. Pos perquè era de dretes i el van portar aquí. Va estar un any o dos i quan se va acabar la guerra va tornar a Reus. I va estar molt temps Miguel Albiac de factor, vivia a la casa del factor a la vora de la nostra. I tenien lo noi que es deia Alberto lo gran, sempre el teníem a casa i es va cremar en lo quinquè i se li van quedar los ditets així. Era molt mal menjador i l'agarrava la mare i el portava i s'ho menjava tot. Quan la guerra lo pare era de la UGT i Gimeno que era també de Nonasp, en lo rader tren van marxar cap a Barcelona i Miguel lo canyardo, que la seua dona era fill del manescal, que també el van matar, li deia "Mariano no marxos, no marxos que no t'ha de passar res a tú" però tenien por i van marxar cap a Barcelona. I nantres vam dir "ara ens faran marxar de les cases" i Miguel va dir "Josefina tranquil·la, que mestre estiga aquí no us ha de molestar ningú" i així va ser. I a quan van entrar a Barcelona, lo pare ja va vindre aquí i l'altre (') fica'l al puesto que estava, que a molts los castigaven. Però no, al pare no el van molestar de res. Va marxar perquè era del sindicat.

P. Ma mare m'explicava que quan van matar a mon iaio i, bueno, a tots estos, que mon tio Miguel estava a l'estació.

R. Ell i el pare

P. I que van veure passar el camió i van enviar a un xiquet que anés a veure el que havia passat. Vostè s'acorde d'això?

R. Mira, lo pare va agarrar, que era caçador, i es va ficar el perdigot i l'escopeta i li va dir a Miguel "vaig a ver que ha passat" i a la soca d'un oliver ja va trobar a l'oncle Sant (?) i ja se'n va entornar i li va dir "mira, los han matat". (...) I despues quan la guerra estava a intendència, la mera feia el dinar al capità i hi havia un jefe de Saragossa i a quan van marxar los de intendència mos van deixar una saca de farina, un munt de conserva, de tot. I cada matí pujava al sindicat a buscar algun vale per a (?) i de tot, al contrari, teníem de tot. Perquè al moll de l'estació estava intendència. Era quan lo frente estava aquí.

P. Per a la batalla de l'ebre

R. Això. Hi havia una bandera de falangistes que es deia bandera Oviedo i el capità, la seua dona era alemanya i estava al frente de La Pobla i va estar a casa una setmana dormint hasta que els van (...) a casa nostra. I tenien una fabrica de porcellana a Gijón, eren alemanys.

P. I per aquí, com havia sentit a dir que això era retaguardia, diguessem, pos a l'estació de Nonasp portaven tota... los suministres venien...

R. Tot en lo tren...

P. Ho pujaven aquí al poble...

R. Sí, hi havia un recader i cada dia pujaven, hi estava aquell Vinyas, que dient. Tenia un carro i un cavall i arriba la mercancia i la pujava. Molts, com ara Pere i estos que tenien carro s'ho portaven ells.

P. M'ho va explicant. Això és de l'any 79

R. (...) Lo de sargento ja ho has vist. Això és lo que vaig tindre que entregar, si no ho entregava m'ho descontaven.

P. Això per la jubilació: "las llaves del armario, farol rojo, cartera documentos, taladro intervención" Lo banderín és allò que portaven..

R. Sí, hi havia un de roig, un de groc i un de verd. Si era precaució lo groc, si era via libre lo verd i alto lo roig. També portaven unes caixes que anaven tres petardos i els ficaven a la via i si passava el tren "bom, bom, bom" i s'aparava, perquè hi havia un perill, d'algo.

P. Petardos de pólvora?

R. petardos que estaven fets. Això és lo carril i es posaven així. A cada 100 metros n'he posaves tres i el maquinista parava. Era per a que no hi havia ningú cobrint la via.

P. Ah val! Com que no hi havia semaforo roig, pos posaveu un petardo i axí lo maquinista sabia que havia de parar

R. I ja paraven perquè hi havia algun perill.

P. I també lo que havia sentit a dir, segon quines costes que a voltes patinava la via

R. Sí, l'arena.

P. Que baixaven i tiraven arena.

R. Sí a mi em va tocar molt. Baixàvem i tiraven terra o pedretes per la via per a que no patinessin les rodes.

P. Això quan pujava costa

R. Sí, si. D'aquí a Favara, moltes voltes passava.

P. hi ha bastanta costa d'aquí a Favara?

R. Los que coneixíem la via, això de frenar, ja sabíem quan ho havíem de fer quan era costa avall o costa amunt. Los que eren novatos havien d'estar al tanto del toc de pito. (...) Tenia per aquí (...) Veus això era lo que guanyaven de militars, tenien una (maseta?) i el jornal que cobràvem sol mos donaven un tant per cent i lo demás mos ho ficàvem aquí i quan mos llicenciaven mos donaven la cartilla. Això és un inventari del material de ruta.

P. Això es tot lo que se necessitava per fer el viatge, no?

R. Sí

P. Cada tren tenia lo seu material, diguéssim

R. Sí. Aquí ficarà els noms del iaio i això, que és la partida de naixement.

P. Nacido en El Catllar, a las 18:00 horas del día 23

R. Vaig naixer el dia 19

P. Ah! Pos aquí posa el dia 23

R. I hi ha un altre document que van ficar el dia 28

P. De marzo de 1927 (...) La inscripció és del dia 23, però posa que va naixer a les 19:30 del dia, no, la inscripció és del dia 23 però que va naixer a les 7:30 del dia 19 del mes en curso (març) en la calle San Juan núm. 15, pral. Hijo legítimo de Mariano Tena Ferrer de 28 años de edad natural Nonaspe, provincia de Zaragoza, de oficio ferroviario y Doña Josefa Campanales Llop de 24 años de edad, natural de Nonaspe, provincia de Zaragoza, de profesión especial, ambos vecinos de esta villa y habitantes en la casa del (?) Nieto por línea paterna de Miguel Ferrer Mestre

R. Este era el iaio

P. De Favara?

R. De Nonasp, l'oncle Pedro, son iaio del Bayón, era germà del pare. Son pare del sec també era germà. L'oncle Pedro era el gran; l'oncle Agustín que estava casat en la tia Seca i el papa.

P. I de Tomasa Ferrer Alfonso, ambos naturales i vecinos de Nonaspe. Y por línea materna de José Campanales Hernan

R. José Campanales Hernando

P. Hernan posa aquí

R. Sempre vaig sentir que li dient Hernando, era de ca Bonifaci de Favara

P. y de Trinidad Llop Navarro, natural y vecina de Nonaspe.

R. I la iaia era germana de sa iaia del electricista, la tia Juana.

P. I li posen Pedro y Miguel, los dos noms?

R. Sí. Lo padrí era Pedro i lo iaio Miguel. (...) Perquè després tenia la llicència de gratis perquè

P. Ah claro, perquè els ferroviaris teniu una

R. No, no però de caça, com que era sargento de complement, tenia permís d'arma. Perque vaig ser sargento. Però després ja ho van abolir això.

17:39 P. A Domingo Meseguer lo vau conèixer?

R. A Luis, quan em vaig examinar per a Jefe de Tren me va examinar ell a l'estació de França, Luis i estava també son germà de l'oncle Domingo que estava al servici sanitari, que la seua dona era (?) i ell era el conserge d'allí de l'estació de França. L'oncle Domingo primer va estar al Poble Nou i després a l'estació de França.

P. Si, que va ser Jefe d'Estació de França

R. I Pallisa, que s'ha mort fa poc, estava al puesto de mando i sempre anava de nit, de 10 a 6 i va traure la carrera d'això treballant. Jo quan estava a Barcelona destacat si em tocava estar de guardia a l'estació de França de nit, ja em cridava i pujava si no hi havia cap novetat i passava allí en Pallisa.

P. Passaveu la nit, no?

R. I ell treballant va fer la carrera

P. D'arquitecte

R. Sí, sempre anava de nit al puesto de mando. Enganxava a les 10 hasta les 6 del matí, 8 hores. I Luis es va posar a en una editorial inglesa i després a l'Opus Dei i s'ho va deixar ja.

P. També va estudiar dret. Devia treballar i estudiar

R. Si, i estudiar sí. Ramón tenia molta amistat quan venia. Que estava a Alemanya de professor de llengües. Nantres en l'oncle Miquel oi! I este Alberto no volia menjar, a casa de la tia Josefina i deia "hasta la cacuña es buena" L'agarrae la mare i menjava.

P. Farem una mica de fotos de tot això. Si vols anem cap a baix i mos ensenya la gorra, la farola i tot això.

VIDEO 4 5:13

R. (...) Del Jubilats tinc lo número 3, que vaig ser soci fundador. I he estat en tots los presidents, en Valero, en Pepito l'aleman que dèiem, que la seua dona es diu Pilarin. Despues en lo Bo, però antes en Demetrio i ara en José Luis, en los quatre o cinc. He estat a totes les Juntas. Tinc lo número 3 de socio fundador. Que anàvem en son pare (de Estela) al castell que era quan estava el Xupeno hasta que ho vam aconseguir.

P. Lo de fer l'associació de jubilats, voleu dir

R. Sí perquè quan me vaig jubilar m'agradava molt anar a jugar, però de primer no estava formada encara.

P. A quin any es va formar?

R. L'any 90

P2. Fa 25 anys.

P. Ah pos si fa 25 anys, potser hauríeu de fer alguna cosa, no?

R. No es farà res, perquè no ho vol ser ningú i jo ja m'ho deixo. I els que hi estan (?) ho velen deixar. I dels jòvens no vol entrar ningú. Com que no sé què passarà.

P2. L'associació de dones també fa 25 anys.

R. Sí, es va formar tot a l'hora. Van fer moltes reunions en José i ton pare (de P2) venia a totes.

Ens ensenya la farola.

R. (...)

P. Hi posa Pedro Tena. Renfe. Número 493. I això m'heu explicat que era...

R. No hi havia llum als vagons i allí hi havia una coa i ho pensàvem i podíem escriure. Anava en petroli. (...) Esta és la gorra i la cornetilla